

EU-CHARTER

I ET MENNESKERETLIGT KRYDSFELT

EVA ERSBØLL (RED.)

EU's Charter

– I et menneskeretligt krydsfelt

Eva Ersbøll (red.)

EU's Charter

– I et menneskeretligt krydsfelt

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
2016

Denne bog er omfattet af lov om ophavsret og må ikke videregives – herunder udlånes, sælges eller kopieres – i digital form.
Indholdet må alene anvendes af licencstager i henhold til de til enhver tid gældende licensbetingelser.

© Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Eva Ersbøll (red.)
EU's Charter – I et menneskeretligt krydsfelt

1. udgave, 1. oplag

© 2016 by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.
Mekanisk, elektronisk, fotografisk eller anden gengivelse af
eller kopiering fra denne bog eller dele heraf
er ifølge gældende dansk lov om ophavsret ikke tilladt
uden forlagets skriftlige samtykke eller aftale med Copy-Dan.

Omslag: Marianne Tingkov
Tryk: Clemenstrykkeriet, Viborg

Printed in Lithuania 2016

ISBN 97887-574-3543-6
E-bog ISBN 978-87-719-8015-8

Udgivet med støtte fra Margot og Thorvald Dreyers Fond

dreyersfond

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
Gothersgade 137
1123 København K

Telefon: 39 13 55 00
e-mail: forlag@djoef.dk
www.djoef-forlag.dk

Indholdsfortegnelse

Forord	13
Forkortelser	15
Kapitel 1. Introduktion	17
<i>Af Jonas Christoffersen</i>	
1. Indhold.....	18
1.1. Grundrettigheder på tre ben	18
1.2. EUC's formål	19
1.3. Overlappende rettigheder.....	20
1.4. EUC's opbygning.....	21
2. Retsvirkninger	23
2.1. Gentagelsesvirkning.....	24
2.2. Fortolkningsvirkning.....	25
2.3. Ugyldighedsvirkning.....	26
2.4. Kompetencevirkning.....	26
2.5. Reguleringsvirkning.....	26
2.6. Direkte virkning	27
3. Anvendelse i Danmark.....	31
3.1. Domstolene.....	31
3.2. Retsforbeholdet	34
4. Samspil med EMRK	35
5. Sammenfatning	37
DEL 1. Det menneskeretlige krydsfelt	
Kapitel 2. Beskyttelsen af fundamantale rettigheder i EU og samsplillet med Den Europæiske Menneskerettighedskonvention set i lyset af Domstolens udtalelse i Avis 2/13	41
<i>Af Lars Bay Larsen</i>	
1. Indledning.....	41

Indholdsfortegnelse

2. Menneskerettighedernes beskyttelse i EU-retten – fra Domstolens afgørelse i Stauder til Domstolens udtalelse i Avis 2/94	43
3. Domstolens udtalelse fra 1996 om EU's mulighed for at tiltræde EMRK (2/94)	45
4. Chartret om grundlæggende rettigheder.....	45
5. EU's tiltrædelse af EMRK.....	46
5.1. Udkastet til tiltrædelsesaftalen	48
5.2. Domstolens udtalelse af 18. december 2014 – Avis 2/13	48
5.3. Sammenfattende vurdering	53
6. Afsluttende bemærkninger.....	54
 Kapitel 3. Det komplicerede forhold mellem EU's Charter om grundlæggende rettigheder og EMRK.....	 55
<i>Af Louise Hallekov Storgaard</i>	
1. Baggrund og problem: Europæisk menneskerettighedsbeskyttelse i dag	55
2. Chartret: Baggrund og de horisontale bestemmelser	58
2.1. Chartret som et konstitutionelt paradoks	58
2.2. Den retskildemæssige værdi af forklaringerne til Chartret	60
2.3. Chartrets anvendelsesområde	61
2.4. Den retlige regulering af forholdet mellem Chartret og EMRK.	65
2.4.1. Særligt om Chartrets art. 52, stk. 3	66
2.4.2. Hvilke rettigheder er fælles for Chartret og EMRK?.....	67
2.4.3. Den EU-retlige autonomi vis-à-vis Strasbourg udtrykt i Chartret, herunder om den retskildemæssige værdi af EMD-praksis og begrænsninger i overlappende rettigheder	71
3. EU-Domstolens grundrettighedspraksis post-Lissabon	75
3.1. Prøvelsesmønster i sager om overlappende rettigheder	75
3.1.1. Tendensen: Mindre henvisning til Strasbourg	76
3.1.2. Hvorfor er denne tendens problematisk?	79
3.2. Udtalelse 2/13 og den efterfølgende udvikling	81
3.2.1. Baggrund.....	82
3.2.2. Nationalt beskyttelsesniveau i sager om overlappende rettigheder	84
3.2.3. Det EU-retlige princip om gensidig tillid kontra EMRK	86
4. Kort om EMD-praksis, herunder om indirekte prøvelse af EU-retten	91
5. Afslutning: Hvilke konsekvenser skal danske domstole drage?.....	95

Kapitel 4. EU og EMRK – Samhørighed eller konflikt?	99
<i>Af Henning Bang Fuglsang Madsen Sørensen</i>	
1. Indledning	99
2. EU og EMRK	102
2.1. Forsøget på at lade EU tiltræde EMRK.....	102
2.2. Doktrinen om »equivalent protection«	104
2.3. Er doktrinen om »equivalent protection« stadig gældende?.....	106
3. Rammeafgørelsen om den europæiske arrestordre	110
3.1. Det traditionelle udleveringsregime	110
3.2. Arrestordren og princippet om gensidig anerkendelse.....	112
3.3. Arrestordrens menneskeretlige udfordring.....	114
3.4. EU-Domstolens beskyttelse af princippet om gensidig anerkendelse	115
4. Kritik af begrænsningen til »systemmæssige svigt«.....	117
4.1. Krænkelse i sager uden »systemmæssige svigt«.....	117
4.2. Den særlige udfordring for Danmark	120
4.3. Aranyosi og Calderaru	122
4.3.1. Er gensidig tillid lig blind tillid eller lig generel tillid? ..	124
4.3.2. Hvornår er der grund til at undersøge en påstået krænkelse?.....	126
4.3.3. Hvordan kan en risiko undersøges?	126
4.3.4. Dialog eller garantier?	127
4.3.5. Konsekvensen af at nægte udlevering	128
5. Nogle afsluttende betragtninger.....	129
Kapitel 5. Strafferettens påvirkning fra det europæiske Charter om grundlæggende rettigheder – strejftog i et uvejsomt landskab	133
<i>Af Jørn Vestergaard</i>	
1. Indledning	133
2. Den historiske udvikling i traktatgrundleget og det strafferetlige samarbejde	137
3. Samarbejdet mellem medlemsstaternes strafferetlige myndigheder mv.	145
4. Princippet om gensidig anerkendelse som »hjørnesten« i samarbejdet	149
5. Retsakter	151
6. Bekämpelse af svig med fællesskabsmidler	155
7. Ne bis in idem – forbuddet mod dobbelt strafforfølgning	156
8. Særligt om terrorbekämpelse	158

Indholdsfortegnelse

9. Chartrets rækkevidde i forhold til EU-strafferetten – udvalgte områder og afgørelser	160
9.1. Kadi	161
9.2. Digital Rights Ireland	162
9.3. Schrems	163
9.4. Advocaten voor der Wereld	164
9.5. Melloni	166
9.6. Radu og NS	169
10. Gensidig tillid, gensidig anerkendelse og de grundlæggende rettigheder.....	171
11. Efterskrift – princippet om gensidig tillid til overholdelsen af grundlæggende rettigheder.....	177
11.1. De forenede sager Aranyosi & Căldăraru	177

DEL 2. Chartrets anvendelse og betydning

Kapitel 6. Artikel 51 i EU's Charter om grundlæggende rettigheder	187
<i>Af Niels Fenger</i>	
1. Artiklens sigte	187
2. Chartrets anvendelsesområde i forhold til bestemmelser i sekundær EU-ret	189
2.1. Direktiver.....	189
2.2. Forordninger.....	193
2.3. Anden sekundær ret	194
3. Regler, der ikke har udspring i EU-regler	194
3.1. Hovedreglen om, at Chartret ikke finder anvendelse	194
3.2. Tilfælde, hvor Chartret alligevel gælder.....	196
4. Sager mellem private parter	198
5. Særlige bestemmelser med et snævrere anvendelsesområde.....	203
Kapitel 7. Den Europæiske Unions fælles forsvars- og sikkerhedspolitik – EU Chartrets ekstraterritoriale anvendelse under EU-ledede militære operationer i tredjelande	205
<i>Af Peter Vedel Kessing</i>	
1. Indledning.....	205
2. Kort om EU's fælles sikkerheds- og forsvarspolitik (FSFP)	208
3. Hvorfor er sondringen mellem militære operationer i fredstid og under væbnet konflikt vigtig	209
4. Hvem er ansvarlig, EU eller de troppebidragende medlemsstater?.....	211

5. Er EU og medlemslandene bundet af IHL og IHRL under EU-ledede militære operationer i tredjelande?.....	214
5.1. Er EU og medlemsstater bundet af EUC og EMRK under EU-ledede militære operationer i tredjelande?.....	216
5.1.1. Den ekstraterritoriale anvendelse af EMRK	216
5.1.2. Den ekstraterritoriale anvendelse af EU's Charter om grundlæggende rettigheder	218
5.2. Er EU og medlemsstater bundet af IHL og IHRL traktatmæssige forpligtelser under militære operationer i tredjelande?	219
5.3. Er EU og medlemsstater bundet af IHL og IRHL standarder, der er folkeretlig sædvaneret eller almindelige retsgrundsætninger under EU-ledede militære operationer i tredjelande?	221
6. Afslutning.....	222
 Kapitel 8. EU-Chartrets horisontale direkte virkning	225
<i>Af Nina Holst-Christensen</i>	
1. Indledende bemærkninger.....	225
2. EU-Domstolens praksis om traktatbestemmelseres horisontale direkte virkning	229
3. EU-Domstolens praksis om de almindelige EU-retlige princippers horisontale direkte virkning	232
4. EU-Domstolens praksis om Chartrets horisontale direkte virkning	238
5. Afsluttende bemærkninger.....	241
 Kapitel 9. Enændret magtfordeling?	245
<i>Af Torben Melchior</i>	
 Kapitel 10. Chartret: et vigtigt og vægtigt værktøj i den juridiske argumentation	259
<i>Af Karen Dyekjær</i>	
1. Chartrets betydning – alternative forklaringer på Chartrets eksistens .	259
1.1 So lange-doktrinen	259
1.2. Forfatningsgørelsen af EU-samarbejdet	260
1.3. Symbolteorier	261
1.4. En aktiv teori	261
2. Lovgivningsinitiativer.....	262
3. Domstoles praksis	264
3.1. Om Chartrets anvendelsesområde	265

Indholdsfortegnelse

3.2. Om Chartrets betydning for retlig argumentation og argumenternes hierarki.....	267
3.3. Chartret som afløser for teleologisk fortolkning	269
3.4. Specielt om Prøvelsesretten og ret til effektive retsmidler	272
3.5. Om Chartrets betydning som klar hjemmel for almindelige principper.....	273
3.6. Om betydningen af traktatfæstelsen i forhold til Chartrets betydning før Lissabon.....	273
4. Reflex for den juridiske argumentation	275
5. Specielt om forholdet til EMRK, herunder for så vidt angår processens form.....	275
6. Konklusion	276

DEL 3. Særlige charterrettigheder

Kapitel 11. Kønsdiskrimination i priser og service – bud på ny tilgang i Danmark	281
<i>Af Maria Ventegodt Liisberg og Kirsten Precht</i>	
1. Indledning.....	281
1.1. Direkte forskelsbehandling i adgangen til varer og tjenesteydelser	283
2. EU-baggrund	285
2.1. Traktatniveau.....	285
2.2. Direktiv 2004/113/EF	286
2.3. Test-Achats-sagen	287
2.4. EU-Kommissionens rapport om direktiv 2004/113/EF	289
2.5. Lovgivning i udvalgte lande	291
3. Direkte forskelsbehandling i adgangen til varer og tjenesteydelser – bud på ny tilgang	294
3.1. Indledning.....	294
3.2. Ikke ringere behandling i en tilsvarende situation – lovens § 2, stk. 1, jf. stk. 2	294
3.2.1. Ikke ringere behandling	295
3.2.2. Tilsvarende situation.....	295
3.2.3. Overvejelser over praksis om frisørpriser	296
3.2.4. Overvejelser over praksis om Bella Sky Hotels kvindeetage	298
3.3. Lovlig positiv særbehandling efter ligestillingslovens § 3	299
3.3.1. Den danske ordning i ligestillingsloven § 3	300

3.3.2. Er positiv særbehandling en begrænsning eller en realisering af ligestilling?	301
3.3.3. Overvejelser om praksis	302
3.4. Lovlig forskelsbehandling begrundet i bl.a. biologi, efter ligestillingslovens § 3 a.....	303
3.4.1. Anvendelsesområdet for § 3 a, jf. direktivets art. 4, stk. 5	303
3.4.2. Hvad kan et »legitimt formål« være?	304
3.4.3. Varer og tjenesteydelser udelukkende eller først og fremmest til personer af det ene køn	305
3.4.4. Overvejelser om praksis	306
3.5. Afgrænsning mellem § 3 og § 3 A	307
4. Konklusion	308
 Kapitel 12. Chartrets sociale rettigheders væsen.....	 309
<i>Af Ulla Neergaard</i>	
1. Indledning.....	309
2. Sociale rettigheders oprindelse og internationale fundament	312
3. Det danske udgangspunkt	316
4. De sociale rettigheder i Chartret	319
5. Konklusion	323
 Kapitel 13. Retten til privatliv og databeskyttelse i EU's Charter	 325
<i>Af Birgitte Kofod Olsen og Rikke Frank Jørgensen</i>	
1. Privatliv i en digitaliseret verden	325
2. Retten til respekt for privatliv og persondata	326
3. Grundrettigheden til persondatabeskyttelse	327
4. Aktuelle danske problemstillinger	328
4.1. Udbetalning Danmark	328
4.2. Politiets nummerpladegenkendelse	329
4.3. SKAT og passengerdata.....	330
5. Case: Logning af borgernes kommunikation	331
6. EU-dommen om logning	332
7. Den danske reaktion på EU-dommen.....	336
8. Konklusion	337

Indholdsfortegnelse

Kapitel 14. EU-Domstolens kvalificering af hensynet til informationsfriheden over for persondata – og privatlivsbeskyttelsen	339
<i>Af David Knobel</i>	
1. Introduktion.....	339
2. Dommene op til Google Spain	341
2.1. Lindqvist.....	341
2.2. Sky Österreichischer	342
2.3. Logningsdommen.....	343
3. Google Spain-dommen	345
3.1. Sagens baggrund	345
3.2. Generaladvokatens forslag til afgørelse	345
3.3. Storkammerets dom – opstilling af formodningsreglen.....	347
4. Stillingtagen til Google Spain-dommen	349
4.1. Domstolens argumentation for opstilling af formodningsreglen	349
4.2. Begrænset hensynstagten til Chartrets art. 11	352
5. Afsluttende bemærkninger.....	354
Kapitel 15. Retten til god forvaltning – med særligt henblik på kontradiktionsprincippet; status og udsyn.....	355
<i>Af Azad Taheri Abkenar</i>	
1. Indledning.....	355
2. Retten til at blive hørt.....	359
2.1. Hvilke afgørelsessager?	359
2.2. Høring over jus?	360
2.3. Høring over oplysninger, som parten er bekendt med?	361
2.4. Høring over oplysninger, som ikke er til ugunst for parten?	364
2.5. Frist for afgivelse af bemærkninger.....	365
2.6. Høringssvaret skal tages i betragtning	366
2.7. Undtagelser til kravet om høring	366
2.8. Ugyldighed	369
3. Sammenfatning	373
Liste over bidragydere	375
Domsregister.....	379
Stikordsregister	383

Forord

Denne bog om *EU's Charter – I et menneskeretligt krydsfelt* er blevet til som en udløber af en seminarrække om EU's Charter om grundlæggende rettigheder, som Institut for Menneskerettigheder i efteråret 2014 og foråret 2015 afholdt i samarbejde med Europahuset og Dansk Forening for Europaret. Baggrunden for afholdelsen af seminarrækken var et ønske om at skabe mere dansk viden og opmærksomhed om EU's Charter, som med Lissabon-traktatens ikrafttræden i december 2009 er blevet bindende for medlemsstaterne på traktatniveau. Der havde på daværende tidspunkt ikke været nogen stor dansk interesse for Chartret, men der viste sig at være en betydelig interesse i at deltage i seminarrækken om Chartret og et meget stort ønske om at få mere viden om, hvilken betydning Chartret har og vil kunne få for menneskeretsbeskyttelsen i EU og Danmark i fremtiden.

Deraf opstod ønsket om at få udgivet indlæggene fra seminarrækken i bogform, og heldigvis havde de fleste af oplægsholderne både lyst og mulighed for at omsætte deres oplæg til bogkapitler. Flere bidragydere er kommet til, og dermed har det været muligt at udgive denne antologi med 15 artikler om Chartret fra nogle af de mest indsigtfulde eksperter på området.

Bogen er en fagbog, men den kan også læses som en debatbog. Dens titel er *EU's Charter – I et menneskeretligt krydsfelt*, fordi der, som bogens kapitler vidner om, er en række udfordringer forbundet med, at Chartret har fået retskraft på traktatniveau. Vi er med Chartret i et menneskeretligt krydsfelt, hvor forskellige retlige normer, retskulturer, interesser og hensyn mødes, overlapper og giver mulighed for nye forståelser af menneskeretten.

På Institut for Menneskerettigheder har vi være glade for samarbejdet med Europahuset og Dansk Forening for Europaret om Charter-seminarrækken, der lagde grundlaget for antologien. Derfor stor tak til de involverede personer begge steder og en særlig tak til Anne Mette Vestergaard, chef for Europa-Parlamentets Informationskontor, og Ulla Neergaard, formand for Dansk

Forord

Forening for Europaret. Tak også til alle oplægsholdere på seminarrækken og bidragydere til bogen.

Bogen er udgivet med venlig støtte fra *Margot og Thorvald Dreyers Fond*.

København august 2016

Eva Ersbøll

Forkortelser

CCPR	FN-konventionen om borgerlige og politiske rettigheder
CJEU	Court of Justice of the European Union
CPT	Europarådets Komité til Forebyggelse af Tortur og Umenesklig eller Nedværdigende Behandling eller Straf
EAW	Den Europæiske Arrestordre eller rammeafgørelsen om den europæiske arrestordre
EIS	European Information System
EKSF	Det europeiske kul- og stålfællesskab
EMD	Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol
EMRK	Den Europæiske Menneskerettighedskonvention eller Konventionen
EUC	EU's Charter om grundlæggende rettigheder eller Chartret
EUD	EU-Domstolen
EØF	Det europeiske økonomiske fællesskab
FSFP	EU's fælles sikkerheds- og forsvarspolitik
FUSP	Den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik
HUDOC	EMD-database
ICRC	International Committee of the Red Cross
IHL	Den humanitære folkeret
IHRL	Menneskeretten
PPU	The urgent preliminary ruling procedure
RIA	Retlige og Indre Anliggender
SIS	Schengen-informationssystemet
TEU	Traktaten om Den Europæiske Union eller EU-traktaten
TEUF	Traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde

Denne bog er omfattet af lov om ophavsret og må ikke videregives – herunder udlånes, sælges eller kopieres – i digital form.

Indholdet må alene anvendes af licenstager i henhold til de til enhver tid gældende licensbetingelser.

© Jurist- og Økonomforbundets Forlag

KAPITEL 1

Introduktion

Af Jonas Christoffersen¹

En stadig stigende del af dansk lovgivning og anden offentlig regulering er baseret på EU-retten. EU's Charter om grundlæggende rettigheder (EUC) får allerede derfor stigende betydning, da EUC indeholder hovedparten af de rettigheder og principper, som EU skal fremme og beskytte på traktatniveau.

Siden EUC blev juridisk bindende på traktatniveau med Lissabontraktatens ikraftræden den 1. december 2009, har EU-Domstolen (EUD) i stadigt stigende antal sager henvist til og anvendt EUC. I 2011 henviste EUD og Retten til EUC i 47 afgørelser. I 2012 var antallet 87, hvilket steg til 114 og 210 i 2013 henholdsvis 2014.²

EU har, ud over det øgende fokus på EUC ved Unionens domstole, øget den praktiske betydning af EUC, hvilket bl.a. kan ses ved oprettelsen af en post som første næstformand for Kommissionen med ansvar for at sikre, at ny lovgivning og initiativer foreslået af EU-Kommissionen er forenelige med EUC's bestemmelser.³

Jeg vil i det følgende fokusere på nogle centrale elementer i EUC, nemlig EUC's indhold (afsnit 1), retsvirkninger (afsnit 2), anvendelse i Danmark (afsnit 3) og samspil med EMRK (afsnit 4).

1. Artiklen er baseret på introduktionskapitler i Jonas Christoffersen: EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder med kommentarer (2014) (herefter EUC-kommentar (2014)). Jeg takker forlaget for tilladelse til selvplagiering. Stud.jur. Fie Westergren Hendel har ydet fortrinlig bistand med opdatering og udbygning af denne artikel.
2. European Union Agency For Fundamental Rights, Annual Report 2014, s. 166.
3. European Union Agency For Fundamental Rights, Annual Report 2014, s. 165.

1. Indhold

EU's fokus på borgernes grundlæggende rettigheder stammer fra EUD, der har været primusmotor for udviklingen af grundrettighederne i EU, hvilket oprindelig skete ved at begrænse EU-rettens indhold, således at konflikter med medlemsstaternes forfatninger blev undgået. I slutningen af 1970erne tilsluttede de øvrige institutioner sig EUD's praksis, og siden blev grundrettighederne indskrevet i traktaterne.

EU's værdier er i dag i væsentlig grad baseret på grundlæggende rettigheder. I Traktaten om Den Europæiske Union (TEU) art. 2 hedder det således: »Unionen bygger på værdierne respekt for den menneskelige værdighed, frihed, demokrati, ligestilling, retsstaten og respekt for menneskerettighederne, herunder rettigheder for personer, der tilhører mindretal. Dette er medlemsstaternes fælles værdigrundlag i et samfund præget af pluralisme, ikke-forskelsbehandling, tolerance, retfærdighed, solidaritet og ligestilling mellem kvinder og mænd.«

EU's mål omfatter ligeledes efter TEU art. 3 beskyttelse af grundlæggende rettighederne så som:

- at give borgerne et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed uden indre grænser (nr. 2)
- at arbejde for en bæredygtig udvikling i Europa, hvor der tilstræbes fuld beskæftigelse og sociale fremskridt (nr. 3)
- at bekæmpe social udstødelse og forskelsbehandling og fremme social retfærdighed og beskyttelse, ligestilling mellem kvinder og mænd, solidaritet mellem generationerne og beskyttelse af børns rettigheder (nr. 3)

Udviklingen af grundrettigheder er understøttet af en meget omfattende regulering samt af institutionelle initiativer så som oprettelsen af EU's Agentur for Grundlæggende Rettigheder (FRA) i 2007.

1.1. Grundrettigheder på tre ben

EUC udgør i medfør af TEU art. 6 kun ét af reelt tre retsgrundlag for beskyttelsen af grundrettigheder i EU:

- EU's Charter om grundlæggende rettigheder (EUC)
- Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK)
- Generelle principper i EU-retten